

סוג הבחינה: בגרות
 מועד הבחינה: חורף תשפ"ב, 2022
 מספר השאלון: 11282
 נספח: מאמרים

מדינת ישראל
 משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעותיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון	-	הבנת הנקרא	-	60	נקודות
פרק שני	-	הבעה בכתב	-	40	נקודות
		סך הכול	-	100	נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראה מיוחדת: יש לקרוא את המאמרים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ב, מס' 11282 + נספח

קרא את המאמרים 1–2 שבנספח המצורף, וענה על השאלות בפרקים שלפניך.

הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

פרק ראשון – הבנת הנקרא (60 נקודות)

בפרק זה ענה על כל השאלות 1–12.

1. א. בהערת השוליים (1) של **מאמר 1** – "הפרעת אישיות נרקסיסטית" – מובאים מאפיינים של הפרעת אישיות זו.

לפניך שלושה מן המאפיינים המובאים בהערת השוליים. לכל מאפיין – הבא דוגמה מ**מאמר 1** להתנהגות או לתפיסה של בני דור המילניום הממחישה מאפיין זה.

(6 נקודות)

- תחושת ערך מופרזת – _____
- צורך נואש בהערצה – _____
- קושי בהתמודדות עם מכשולים – _____

ב. הבא מ**מאמר 1** שתי סיבות להתפתחות מאפייני הפרעת האישיות הנרקסיסטית בקרב בני דור המילניום. (4 נקודות)

- (1) _____
- (2) _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ב, מס' 11282 + נספח

2. כותבי שני המאמרים מביעים את עמדתם על הטענה שדור המילניום הוא דור נרקסיסטי.

א. לפניך ארבעה משפטים המבטאים עמדות על טענה זו. (4 נקודות)

(1) הסכמה עם הטענה שדור המילניום הוא דור נרקסיסטי, ובו בזמן הבנה כי התנהגותו

של הדור היא תוצאה של המציאות המשתנה.

(2) הפרכה של הטענה שדור המילניום הוא דור נרקסיסטי והאשמת הטכנולוגיה

בהתנהגותו של הדור.

(3) הפרכה של הטענה שדור המילניום הוא דור נרקסיסטי, בין השאר באמצעות הטענה

שהתנהגות הדור היא תכונה התלויה בגיל.

(4) הסכמה עם הטענה שדור המילניום הוא דור נרקסיסטי, למרות ממצאי המחקר.

בנוגע לכל מאמר, ציין את מספר המשפט המבטא את עמדת הכותב העולה מן המאמר.

מאמר 1 _____, מאמר 2 _____

ב. הוכח על פי כל מאמר את עמדת הכותב שציינת בסעיף א. (6 נקודות)

מאמר 1 – _____

מאמר 2 – _____

3. במאמר 1 נטען כי "בני דור המילניום מקבלים יותר את האחר" (שורה 44).

א. מה דעתה של כותבת מאמר 2 על טענה זו? הבא הוכחה לדבריך ממאמר 2. (3 נקודות)

ב. האם הטענה ש"בני דור המילניום מקבלים יותר את האחר" מחזקת או מחלישה את הטענה

שהם דור נרקסיסטי? נמק את תשובתך. (3 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ב, מס' 11282 + נספח

4. כותבי מאמרים מביאים במאמריהם ראיות, כגון מקורות ודוגמאות, כדי לחזק את טענותיהם.

א. כותב **מאמר 1** מביא את דבריו של סקוט הס, מומחה לתבונה אנושית (מאמר 1, שורות 38–41).

כתוב את הטענה שדבריו של הס באים לחזק: _____

(3 נקודות)

ב. כותבת **מאמר 2** מביאה את הדוגמאות של חברות האופנה ורשת המזון המהיר

(מאמר 2, שורות 23–27).

כתוב את הטענה שהדוגמאות באות לחזק: _____

(3 נקודות)

5. ציין בנוגע לכל אחד מכותבי המאמרים – ג'ואל סטיין (מאמר 1) וצליל אברהם (מאמר 2) –

אם הוא בן דור המילניום או שאינו בן דור זה.

הבא מכל מאמר הוכחה לתשובתך. (6 נקודות)

ג'ואל סטיין – _____

צליל אברהם – _____

6. בסוף כל מאמר כל אחד מן הכותבים מתייחס לשאלה כיצד יש לשפוט את בני דור המילניום.

האם שני הכותבים תמימי דעים בעניין זה? הוכח את קביעתך, והסבר אותה. (4 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ב, מס' 11282 + נספח

7. לפניך משפט על פי מאמר 1.

השכיחות של הפרעת אישיות נרקסיסטית בקרב צעירים גבוהה מאוד (מעובד על פי שורות 3-5).

מה אפשר להבין מן הכתוב? **הקף** את התשובה הנכונה. (3 נקודות)

א. שהפרעת אישיות נרקסיסטית בקרב צעירים היא תופעה זניחה.

ב. שהפרעת אישיות נרקסיסטית בקרב צעירים היא תופעה נשכחת.

ג. שהפרעת אישיות נרקסיסטית בקרב צעירים היא תופעה נפוצה.

ד. שהפרעת אישיות נרקסיסטית בקרב צעירים היא תופעה נדירה.

8. לפניך משפט ממאמר 1, ובו מילה מודגשת.

"**שיעורן** של תלמידות תיכון שרוצות בבגרותן להיות עוזרות אישיות של אדם מפורסם גדל

בהתמדה" (שורות 7-8).

לפניך ארבע משמעויות של המילה **שיעור** על פי המילון.

מהי המשמעות המתאימה ביותר למילה **שיעור** במשפט הנתון? **הקף** את התשובה הנכונה.

(3 נקודות)

א. מידה, כמות, גודל

ב. יחידת לימוד בבית הספר

ג. יחס

ד. סברה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ב, מס' 11282 + נספח

9. לפניך משפט **ממאמר 1**, ובו צירוף מודגש.
"רק 60%... רוצים **בבוא העת** לקבל עבודה שנושאת עימה אחריות רבה" (שורות 9–10).
מבין הצירופים שלפניך **הקף** את הצירוף ש**אינו מתאים** להחליף את הביטוי **בבוא העת**.
(3 נקודות)
- א. כאשר יבשילו התנאים
ב. כשיגיע הזמן
ג. בעת רצון
ד. בבוא היום
10. לפניך משפט **ממאמר 1**, ובו מילה מודגשת.
"אין הם דור השונה **מהותית** מן הדורות שלפניו" (שורה 31).
מהי משמעות המילה **מהותית** במשפט זה? **הקף** את התשובה הנכונה.
(3 נקודות)
- א. במהימנותו
ב. בכישוריו
ג. באופן יחסי
ד. באופן יסודי ועיקרי
11. לפניך משפט **ממאמר 1**, ובו צירוף מודגש.
"בזכות העלייה... **בתוחלת החיים**... נשים יכולות לדחות את ההחלטה ללדת ילדים"
(שורות 36–37).
מהי משמעות הצירוף **תוחלת החיים** במשפט זה? **הקף** את התשובה הנכונה.
(3 נקודות)
- א. אורך החיים הצפוי
ב. איכות החיים
ג. אורח החיים הרצוי
ד. התקווה לחיים

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ב, מס' 11282 + נספח

12. לפניך משפט ממאמר 2, ובו צירוף מודגש.

"תאגידים אחרים מנסים להתאים את מוצריהם לרצון הצרכנים שהפנו להם עורף" (שורה 25).

מהי משמעות הצירוף הפנו להם עורף במשפט זה? הקף את התשובה הנכונה. (3 נקודות)

א. היו נאמנים להם

ב. עזבו אותם

ג. החמיאו להם

ד. כעסו עליהם

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ב, מס' 11282 + נספח

פרק שני – הבעה בכתב (40 נקודות)

בחר באחד מן הנושאים 13–14, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-300 מילים לפי ההוראות. תוכל לכתוב טיוטה בעמודים 12–13.

13. מספרים שרבי שמחה בונים, מנהיג רוחני בתנועת החסידות, אמר לתלמידיו שלכל אדם צריכים להיות שני כיסים; בכיס הימני יהיה מונח הציטוט "בשבילי נברא העולם" (סנהדרין, ד, ה) ובכיס השמאלי יהיה מונח הפסוק "וְאַנְכִי עֶפְרָא וְאַפְרָא" (בראשית, י"ח, 27), ובכל אחד מהם ישתמש האדם לפי הצורך.

כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את דעתך על טענה זו. נמק את דבריך, ובסס אותם על דוגמאות.

או

14. בשנים האחרונות תפסה תאוצה יוזמה חדשה ששמה "תנו לגדול על שְקֵט". הורים לילדים צעירים נקראים לקנות לילדיהם טלפון נייד שאינו טלפון חכם, כדי להגן על ילדיהם מפני חשיפה לתכנים שאינם מתאימים לגילם ולמנוע מהם התמכרות לטלפון החכם ולרשתות החברתיות. כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את דעתך בנוגע ליוזמה זאת. נמק את דבריך, ובסס אותם על דוגמאות.

لا تكتب في هذه المنطقة
لا تكتب في هذه المنطقة

לפניך שני מאמרים.

קרא אותם וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר 1

האם בני דור המילניום הם התקווה הגדולה של האנושות?

מאת ג'ואל סטיין

אני עומד לעשות את מה שמבוגרים עשו לכל אורך ההיסטוריה: לקרוא לצעירים ממני עצלנים, אנוכיים, שטחיים, כאלה שחושבים שהכול מגיע להם. אבל שלא כמו לדורות הקודמים – לי יש הוכחות! על פי מכוני הבריאות בארצות הברית, השכיחות של הפרעת אישיות נרקסיסטית⁽¹⁾ בקרב צעירים בשנות העשרים לחייהם גדולה פי שלושה מבקרב בני 65 ויותר כיום.

5

ממחקר שנערך בעת האחרונה עולה ש־40% מן הצעירים סבורים שהם זכאים לקידום בעבודה בכל שנתיים בלי קשר לתפקודם; הם מכורים לתהילה – שיעורן של תלמידות תיכון שרוצות בבגרותן להיות עוזרות אישיות של אדם מפורסם גדל בהתמדה; התפתחותם מאוחרת – רבים מבני 18 עד 29 עדיין גרים עם הוריהם; והם עצלנים: רק 60% מבני 23 ומטה רוצים בבוא העת לקבל עבודה שנושאת עימה אחריות רבה.

10

מי הם בני דור המילניום? מדובר במי שנולדו בשנים 1980–2000. קבוצה זו מונה כ־80 מיליון בני אדם ברחבי העולם, ומורכבת מבני 13 ועד בני 33⁽²⁾. בארצות הברית בני דור המילניום הם ילדיהם של דור "הבייבי בום"⁽³⁾, שפונה אז "דור האני". בני דור המילניום, שהטכנולוגיה החריפה את אנוכיותו, מכונים "דור האני, אני, אני". אפשר להמחיש זאת באמצעות דוגמה: בשנות החמישים היו תלויים על קירות ביתה של משפחה אמריקנית תצלום מבית הספר ואולי עוד אחד מן הצבא, לעומת זאת היום למשפחה אמריקנית ממוצעת יש כ־85 תצלומים של עצמם ושל חיות המחמד שלהם.

15

מלבד השפעת הטכנולוגיה, בני דור המילניום נעשו כאלה גם מפני שהוריהם האמינו שכדי לשפר את סיכויי ההצלחה של הילדים צריך לטפח את ההערכה העצמית שלהם. "כשהם היו קטנים נהגו לומר להם שהם מיוחדים: 'את נסיכה', 'אתה כוכב'", אומרת ג'ין טוונג', מרצה לפסיכולוגיה. "הבעיה היא שכשמנסים לעודד הערכה עצמית אצל ילדים, בטעות מעודדים נרקסיזם". בסופו של דבר, כשהם יוצאים אל העולם הגדול, הם עלולים להתאכזב לגלות שלא כולם חושבים שהם אכן מופלאים. דבר נוסף שבני דור המילניום נודעים בו, פרט לנרקסיזם, הוא השלכתו הישירה: תחושת ה"מגיע לי".

20

* מעובד על פי סטיין, ג' (מאי, 2013). האם בני דור המילניום הם התקווה הגדולה של האנושות. הארץ. אוחרז מר' haaretz.co.il (תרגום: פרידה פרס־דניאלי. המאמר: "בני דור המילניום: דור האני, אני, אני", פורסם במגזין טיים).

(1) הפרעת אישיות נרקסיסטית – סוג של הפרעת אישיות המתבטאת בתחושת ערך מופרזת, בהתנהגות מתנשאת ובצורך נואש בהערצה. מאפיינים אלה עשויים לפגוע בתפקוד של הסובלים מהפרעה זו ולהקשות עליהם בהתמודדות עם מכשולים.

(2) הנתון נכון לשנת כתיבת המאמר.

(3) "דור הבייבי בום" – כינוי לדור שנולד במדינות המערב ובארצות הברית לאחר מלחמת העולם השנייה.

- 25 בעניין היכולות החברתיות שלהם, אומנם בני דור המילניום עסוקים בפעילות חברתית במשך כל היום, אבל כמעט אך ורק דרך המסך. במבחנים שמדדו אמפתיה⁽⁴⁾ ניכרת ירידה חדה החל בשנת 2000, ומן הסתם הסיבה היא שבני דור זה מבליים זמן מועט יותר במפגשים פנים אל פנים עם בני אדם אחרים.
- 30 אף שהנתונים שהובאו בחלק הראשון של מאמר זה מדויקים, הרי שההתעסקות המוגברת של בני דור המילניום בעצמם היא תוצאה של השינויים שחלו בהיסטוריה. אין הם דור השונה מהותית מן הדורות שלפניו, אלא דור שנולד לעולם של שפע ושל אפשרויות שלא היו קיימים בעבר.
- 35 אומנם בני דור המילניום דוחים את ההחלטות החשובות בחייהם, אך זה מפני שיש ביכולתם לעשות זאת; את הקריירה הם יכולים לבחור מתוך מגוון עצום של אפשרויות. בזכות ה"דייטים" המקוונים הם כבר אינם צריכים להתחתן עם מישהו שלמד איתם בבית הספר התיכון. בזכות העלייה המהירה בתוחלת החיים ובזכות הטכנולוגיה המאפשרת לנשים להרות בשנות הארבעים לחייהן, נשים יכולות לדחות את ההחלטה ללדת ילדים. "תארו לכם שלדור ה'בייבי בום' היה יוטיוב; הם לא היו נחשבים אז לנרקסיסטים?" שואל סקוט הס, מומחה לתבונה אנושית. "אתם מתארים לכם כמה פוסטים אנשים
- 40 בפסטיבל וודסטוק⁽⁵⁾ היו מעלים לאינסטגרם אז? אני חושב שמבחינות רבות אתם מטילים את האשמה על בני דור המילניום בגלל טכנולוגיה שבמקרה קיימת עכשיו". והינה משהו שאפילו הפסיכולוגים שמודאגים בגלל מחקרי הנרקסיזם תמימי דעים בנוגע אליו: בני דור המילניום הם אנשים אופטימיים ונחמדים. "הגישה החיובית שלהם מפתיעה אותי. בני דור המילניום מקבלים יותר את האחר", אומר מנכ"ל חברת מדיה המכוונת לצעירים.
- 45 אומנם יש לנו נתונים על נרקסיזם, על עצלנות ועל תפיסת "מגיע לי", אבל גדולתו של דור אינה נקבעת על פי נתונים, אלא על פי הדרך שבה הוא מתמודד עם האתגרים שניצבים מולו. ולא פחות חשוב, הוא נשפט על פי הדרך שבה אנחנו מגיבים אליו. לפיכך אתם עשויים לראות בו או את הדור הדגול החדש של יזמים אופטימיים או, לחלופין, קבוצה של 50 מיליון בני אדם שעומדים להתמוטט בפרץ דמעות אם ציפיותיהם לא יתגשמו. אני בוחר להאמין בילדים האלה. נראה שגם הם מאמינים בעצמם.

(4) אמפתיה – היכולת של האדם להזדהות עם רגשותיו של האחר, ולהגיב אליו בהתאם.

(5) פסטיבל וודסטוק – פסטיבל מוזיקה שנערך מ־15 עד 18 באוגוסט 1969 במדינת ניו יורק שבארצות הברית. הפסטיבל נחשב לשיא בתרבות האנטי־ממסדית שהתפתחה אז בארצות הברית וכן לאירוע המשפיע ביותר בהיסטוריה של המוזיקה הפופולרית.

האם אנחנו טובים או רעים? מאת צליל אברהם

בכל פעם שקראתי שדור ה-Y, "ילדי המילניום", הוא דור נרקיסיסטי, לא אמפתי, מרוכז בעצמו וחסר עניין בזולת, העקבות הובילו לאותו מקום: לכתבה מאת ג'ואל סטיין וכותרתה "בני דור המילניום: דור האני, אני, אני", שהתפרסמה בעיתון "טיים" בחודש מאי 2013. בכתבה זו הוצג נתון אחד עיקרי: המאפיינים של הפרעת האישיות הנרקיסיסטית נפוצים בקרב בני 20 ויותר פי שלושה מכפי שהיו נפוצים לפני 40 שנה. "בני דור ה-Y", נכתב שם, "הם נרקיסיסטים, עצלנים, אנוכיים ועסוקים בעצמם, והם עדיין גרים עם הוריהם". המחקרים שהובאו בכתבה אישרו למבוגרים את מה שרבים מהם הרגישו שהם כבר יודעים: דור ה-Y הוא הדור הנרקיסיסטי ביותר שנראה אי פעם.

5 זה נראה מובן מאליו שדור ה-Y הוא דור נרקיסיסטי, אבל איך זה יכול להיות? הרי כל מי שחי בדור הזה מרגיש שהחיים סביבו מתמלאים באידאולוגיה. דור ה-Y 10 אוכל פחות בשר מכל דור אחר. הוא סובלני יותר כלפי הקהילה הגאה. למעשה, אנחנו חיים בשנים האחרונות בתוך שטף מסחרר של שינויים בנורמות התנהגות, שבו כל יום עוד ועוד דברים נהפכים ללא מוסריים: הערות מיניות, השתלטות על המרחב באוטובוס, הערות גזעניות ועוד. מבוגרים – אותם מבוגרים שמתלוננים על היותנו נרקיסיסטים – טוענים ש"כבר אסור להגיד כלום".

15 יש עוד מידע רב שמוכיח שאנחנו לא נרקיסיסטים: ל-29% מן הצעירים חשוב לעבוד בעבודה שיש בה תרומה לקהילה ולחברה. שיעור זה גבוה בהרבה משיעור הצעירים שחשוב להם להצליח בקריירה ולהתעשר. בישראל הנתונים מעטים מאוד, אבל לפי מחקר שנערך לאחרונה, 21% מבני 20 עד 34 בישראל השתתפו בשנה האחרונה בפעילות פוליטית 20 או חברתית, יותר מכל קבוצת גיל אחרת, ואחד מכל חמישה צעירים עוסק בפעילות התנדבותית.

מי שמרגישים את האידיאליזם הזה על בשרם יותר מכולם הם אנשי השיווק והפרסום. מנכ"ל של חברת אופנה ידועה אמר שהוא רוצה למכור לאנשים "מגניבים, פופולריים ורזים", ובן לילה נהפכה החברה שלו למותג השנוא ביותר בארצות הברית, והמכירות שלה צללו. תאגידיים אחרים מנסים להתאים את מוצריהם לרצון הצרכנים שהפנו להם עורף: 25 רשת מזון מהיר, שהרווחים שלה יורדים במיליארדים בשנים האחרונות, התחילה למכור המבורגר טבעוני; חברות אופנה רבות הפסיקו להשתמש בפרוות של בעלי חיים ועוד. האם החברות האלה פועלות כך מטוב ליבן? לא, הן פועלות כך כדי לשרוד. הצרכנות של הצעירים היום עובדת לפי כללים פשוטים: תאגידיים שנחשבים למרושעים – מתים.

* מעובד על פי אברהם, צ' (אפריל, 2016). האם אנחנו טובים או רעים? mako – מגזין סוף השבוע. אוחד מ-mako.co.il.

- 30 אז איך יכול להיות שכולם מסכימים שדור זה הוא אנוכי? יכול להיות שכשאנחנו אומרים היום נרקיסזם אנחנו מתכוונים למשהו אחר; כוונתנו היא שאנשים צעירים הם פשוט מעצבנים. כשאנחנו מדברים על דור ה-Y הנרקיסיסטי, כותב ג'ואל סטיין, אנחנו רואים לנגד עינינו אדם צעיר שמדבר רבות על עצמו; מישהו שמבקש לעבוד בשלושת רבעי משרה, ומהם יומיים מן הבית; מישהו שמבקש דחייה בהגשת עבודה כי הלהקה שהוא מעריך באה לארץ; מישהו שתמיד מאחרת וכוועסת שהתחילו בלעדיה. ובעיקר: מישהו שיש לו ציפיות לא סבירות מסביבתו. או, בקיצור, אנחנו מתכוונים לאנשים צעירים. אנשים צעירים הם באמת יותר נרקיסיסטים – בכל דור. בין בשנות השבעים, בין בשנות התשעים ובין בימינו. נרקיסזם אינו תלוי בדור, הוא תלוי בגיל.
- 35 אנשים צעירים תמיד מרוכזים בעצמם כי הם עדיין מגבשים את הזהות שלהם. אין להם ילדים ועדיין אין להם עבודה שיש בה אחריות רבה; הם מנסים להבין מי הם בעולם, מה מתאים להם, מה הם יכולים לעשות ומה לא. הם חושבים שהם בוגרים הרבה יותר ממה שהם באמת; הציפיות שלהם מעולם העבודה לא הגיוניות, כי הם לא נכנסו עדיין לעולם העבודה.
- 40 ואולי, כותב סטיין, לא משנה כלל אם אנחנו נרקיסיסטים או לא. מה שקובע בסופו של דבר איך יזכרו דור כזה או אחר הוא האופן שבו הוא יתמודד עם האתגרים שיעמדו בפניו. נראה לי שיש סיכוי שאנחנו נהיה בסדר.
- 45

סוג הבחינה: בגרות
 מועד הבחינה: קיץ תשפ"א, 2021
 מספר השאלון: 11282
 נספח: מאמרים

מועד קיץ

מדינת ישראל
 משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעותיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון	—	הבנת הנקרא	—	60	נקודות
פרק שני	—	הבעה בכתב	—	40	נקודות
		סך הכול	—	100	נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראה מיוחדת: יש לקרוא את המאמרים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11282 + נספח

קרא את המאמרים 1–2 שבנספח המצורף, וענה על השאלות בפרקים שלפניך.

הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

פרק ראשון — הבנת הנקרא (60 נקודות)

בפרק זה ענה על כל השאלות 1–12.

1. א. כותב **מאמר 1**, ורגס יוסה, מעלה טענה הרווחת בציבור על אודות קריאת ספרות יפה.

מהי הטענה הרווחת? (4 נקודות)

ב. מהי טענתו המרכזית של כותב **מאמר 1**, ורגס יוסה? (4 נקודות)

2. במאמרים מובאים נתונים המבוססים על סקרים.

א. כתוב מהי המסקנה המשותפת העולה מן הנתונים. (4 נקודות)

ב. כותב **מאמר 2**, רענן שקד, מוסיף הסתייגות למסקנה העולה מן הנתונים.

כתוב את ההסתייגות ששקד מעלה. (4 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11282 + נספח

3. לטענת כותב מאמר 1, ורגס יוסה, "חברה בלי ספרות היא חברה שנגזרה עליה ברבריות רוחנית, וחירותה בסכנה" (שורות 9-10).

לפניך רשימת ערכים שעשויים להיות חשובים לחברה:

התמדה, תעוזה, שוויון, שיתוף פעולה, חשיבה ביקורתית, סולידריות.

א. מבין הערכים ברשימה, **הקף** את שלושת הערכים שלדעת ורגס יוסה הספרות מטפחת. (3 נקודות)

ב. איזה מבין הערכים שהקפת הוא הערך החשוב ביותר לשמירה על החירות, לדעת ורגס יוסה? נמק את תשובתך. (4 נקודות)

ג. בחר באחד משני הערכים האחרים שהקפת, והוכח מדבריו של ורגס יוסה שהספרות מטפחת את הערך הזה. (4 נקודות)

4. שני כותבי המאמרים מציינים את ההנאה שבקריאת ספרים. כתוב מהי מידת החשיבות של ההנאה מקריאת ספרים, על פי כל אחד מן הכותבים. הסבר את דבריך. (5 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11282 + נספח

5. במאמר 1 בשורות 24–26 הכותב, ורגס יוסה, מביא את תגובתו של הסופר בורחס על עצם שאילת השאלה: "מה הטעם בספרות?".

א. מהי עמדתו של בורחס בנוגע לעצם שאילת השאלה הזאת? (4 נקודות)

ב. האם ורגס יוסה מסכים עם עמדתו של בורחס בנוגע לעצם שאילת השאלה הזאת? הסבר את קביעתך. (4 נקודות)

6. בזמן האחרון מוסדות להשכלה גבוהה בישראל מחייבים את הסטודנטים לתואר הראשון ללמוד כמה קורסים בתחומי דעת השונים מן התחום העיקרי שהם לומדים. לדוגמה, סטודנט שלומד הנדסת חשמל מחויב ללמוד גם קורסים ממדעי הרוח וממדעי החברה.

א. יוזמה זו של המוסדות להשכלה גבוהה בישראל עשויה לפתור בעיה המוצגת במאמר 1. פרט מהי הבעיה. (4 נקודות)

ב. מהו הפתרון שמציע כותב **מאמר 1**, ורגס יוסה, לבעיה זו? (4 נקודות)

7. על פי דבריו של כותב **מאמר 1**, ורגס יוסה, כיצד הספרות תורמת לשפה? **הקף** את התשובה הנכונה על פי המאמר. (2 נקודות)

(1) היא מאפשרת לאדם לשלוט בשפות שונות שהוא לא נחשף אליהן מעולם.

(2) היא מפתחת את יכולת הדיבור שלנו ומאפשרת לאדם לדבר הרבה ולומר מעט.

(3) היא מפתחת את יכולת הקריאה והכתיבה ואת מיומנויות התקשורת.

(4) היא מפתחת דיוק מילולי, דמיון ומחשבה, ומגבירה את ההנאה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11282 + נספח

8.

לפניך משפט ממאמר 1, ובו צירוף מודגש.

"חברה בלי ספרות היא חברה שנגזרה עליה ברבריות רוחנית" (שורות 9–10).

הקף את המילה שאינה יכולה להחליף את הצירוף ברבריות רוחנית במשפט זה. (2 נקודות)

(1) נאורות

(2) בורות

(3) דלות

(4) רדידות

9.

לפניך משפט ממאמר 1, ובו צירוף מודגש.

"החשיבה הביקורתית [...] תספוג אבדה שאין לה תקנה" (שורות 48–50).

מהי משמעות הצירוף אין לה תקנה במשפט זה? הקף את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

(1) אין לה תחליף

(2) אין דומה לה

(3) שלא נקבע לה תקן

(4) אי אפשר לתקנה

10.

לפניך משפט ממאמר 1, ובו צירוף מודגש.

"אם רצוננו להימנע מהידלדלות הדמיון שלנו, מהיעלמותה של האי־נחת שלא תסולא בפז [...]"

כי אז עלינו לפעול" (שורות 58–60).

מהי משמעות הצירוף לא תסולא בפז במשפט זה? הקף את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

(1) אין לה כל חשיבות

(2) יופייה רב מאוד

(3) ערכה רב מאוד

(4) אינה מוכרת

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11282 + נספח

11. לפניך משפט ממאמר 1.

"אין כמו הספרות שמיטיבה לגונן על האדם מפני סכלותן של דעות קדומות" (שורות 22–23).

הקף את המשפט המבטא את המשמעות של המשפט מן המאמר. (2 נקודות)

(1) אין כמו הספרות שמיטיבה לסוכך על האדם מפני תמימותן של דעות קדומות.

(2) אין כמו הספרות שמיטיבה לשמור על האדם מפני איולתן של דעות קדומות.

(3) אין כמו הספרות שמיטיבה לפקח על האדם מפני חוכמתן של דעות קדומות.

(4) אין כמו הספרות שמיטיבה לפרוש חסות על האדם מפני סכנתן של דעות קדומות.

12. לפניך משפט ממאמר 2

"אמרתי לעצמי בטון של זקן נרגן" (שורה 7).

מבין המילים שלפניך, הקף שתי מילים שמבטאות את משמעותה של המילה "נרגן" במשפט

מן המאמר. (2 נקודות)

נפעם, נרגז, עייף, מתאונן, רגוע

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"א, מס' 11282 + נספח

פרק שני — הבעה בכתב (40 נקודות)

בחר באחד מן הנושאים 13–14, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-300 מילים לפי ההוראות. תוכל לכתוב טיוטה בעמודים 12–13.

13. מחקר שנערך בארצות הברית הראה כי תלמידים בבתי ספר יסודיים שתוגמלו בכסף לאחר שקראו ספרים, שיפרו מאוד את הישגיהם בלימודים ואת כישורי השפה שלהם, בייחוד בתחום הבנת הנקרא. בעקבות זאת הוצע לעודד הורים להעניק גמול כספי לילדיהם כדי שיקראו ספרים.

כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את דעתך בנוגע לשאלה אם ראוי שהורים יעודדו את ילדיהם לקרוא ספרים באמצעות גמול כספי בעבור הקריאה. נמק את דבריך ובסס אותם על דוגמאות.

או

14. בשפה העברית משתמשים בלשון זכר יחיד כדי לפנות לגברים ולנשים. למשל "כבד את אביך ואת אמך", "האט ותן זכות קדימה" מנוסחים בלשון זכר ומכוונים הן לגברים הן לנשים. אף על פי כן בעת האחרונה גוברת הדרישה לקידום השימוש בניסוח שוויוני לגברים ולנשים. הדרכים המוצעות הן פנייה בלשון רבים, שימוש בלוחסנים או בנקודות (את/ה; יכולים.ות) ועוד. כתוב מאמר טיעון, ובו הבע את דעתך בנוגע לשאלה אם יש צורך לשנות את דרך הניסוח התקנית בעברית, ולהימנע משימוש בלשון זכר יחיד בפנייה לגברים ולנשים. נמק את דבריך ובסס אותם על דוגמאות.

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

לפניך שני מאמרים.

קרא אותם וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר 1

למה ספרות?

מאת **מריו ורגס יוסה**⁽¹⁾

לא פעם קורה לי בחנויות ספרים, שאדם ניגש אליי ומבקש את חתימתי. "זה בשביל אשתי, בתי הצעירה או אימי", הוא מסביר, "הקריאה חביבה עליה מאוד". מייד אני שואל: "ואתה, אינך אוהב לקרוא?" והתשובה: "מובן שאני אוהב לקרוא, אבל אני איש עסוק". שמעתי את ההסבר הזה עשרות פעמים: ספרות היא פעילות שאפשר לפסוח עליה. אומנם פעילות ראויה, אבל ביסודו של דבר פעילות בידור, שרק אנשים שזמנם בידם יכולים להרשות אותה לעצמם.

סקר שנערך בספרד הראה כי מחצית מאוכלוסיית ספרד מעולם לא קראה ספר. צר לי על מיליוני בני האדם שאינם קוראים. לא רק מפני שהם אינם יודעים איזה תענוג הם מחמיצים, אלא גם מפני שאני משוכנע שחברה בלי ספרות היא חברה שנגזרה עליה ברבריות רוחנית, וחירותה בסכנה. ברצוני להציג כמה טיעונים נגד התפיסה שספרות היא אמצעי בידור ומותרות ובעד ההשקפה שהספרות היא אחת הפעילויות השכליות החיוניות ביותר, דבר הכרחי ליצירת אזרחים ובני אדם חופשיים בחברה מודרנית ודמוקרטית. אנחנו חיים בעידן של התמחות בידע, שבו בעלי מקצוע מתמחים בתחומים מסוימים מאוד (כגון מיזוג אוויר במכונית, ניתוחי ראש, היסטוריה של המאה ה-19). להתמחות זו יתרונות רבים, אולם היא גם גורמת לחוסר הבנה חברתית ומפלגת את בני האדם. ההתמחות מנטרלת את היכולת ליצור שפה משותפת שמאפשרת לחיות יחד, לתקשר, לחוש סולידריות, כי התמחות מצריכה שפה ומערכת מושגים ייחודיים לכל תחום. ספרות הייתה ותמשיך להיות מכנה משותף לחוויה האנושית כולה. דרך הספרות בני אנוש יכולים לזהות את עצמם ולשוחח זה עם זה, יהיו אשר יהיו מקצועותיהם, חייהם ומיקומם התרבותי והגאוגרפי. בהיותנו קוראים של שייקספיר ושל טולסטוי אנו מבינים זה את זה למרות ההבדלים במרחב ובזמן, וכך אנו מרגישים בני אותו מין. מן היצירות האלה אנחנו למדים על המשותף לנו על אף כל מה שמפריד בינינו. אין כמו הספרות שמיטיבה לגונן על האדם מפני סכלותן של דעות קדומות, גזענות ופלגנות דתית ופוליטית.

בוֹרְחָס⁽²⁾ תמיד התרגז כששאלו אותו "מה הטעם בספרות?" זו נראתה לו שאלה טיפשית, והוא היה משיב עליה: "איש אינו שואל מה הטעם בשירת הקֶנְרִית או בשקיעה יפה". אבל השאלה היא שאלה טובה כי יצירות ספרות אינן כמו שירת הציפורים או מראה השקיעה. הן תוצר של פעילות אנושית, ועל כן מוצדק לשאול איך ומדוע באו לעולם, מהי מטרתן ומדוע שרדו זמן רב כל כך.

* מעובד על פי ורגס יוסה, מ' (מאי 2001). למה ספרות? **הארץ**. אוחר מ' haaretz.co.il.

(1) מריו ורגס יוסה הוא סופר, מחזאי ועיתונאי פּוּרְאָנִי, חתן פרס נובל לספרות לשנת 2010.

(2) חורחה לואיס בורחס (1899-1986) היה סופר ארגנטינאי, מגדולי היוצרים בלשון הספרדית. /המשך בעמוד 3/

אחת ההשפעות המיטיבות של הספרות היא על השפה. חברה החסרה ספרות כתובה
 30 מתבטאת פחות במדויק, פחות בעושר לשוני ופחות בבהירות. אומנם אדם שאינו קורא
 או קורא מעט יכול לדבר הרבה, אבל הוא יאמר רק מעט משום שאמצעי הביטוי שלו
 דלים.

זו אינה רק מגבלה מילולית, מדובר גם בדלות הדמיון והמחשבה. אנחנו לומדים
 מספרות טובה איך למצוא את הביטוי המתאים לכל רעיון ולכל חלום ולכל רגש שברצוננו
 לבטא, ובכך הספרות מגבירה לבני אנוש את אפשרויות ההנאה. 35

הסרטים והטלוויזיה אינם יכולים להחליף את הספרות במשימה הזאת, מאחר שהם
 מתמקדים בצד החזותי ומקצים למילים מקום משני. הם מצמצמים את השפה לשפת
 הדיבור, למינימום ההכרחי.

זה מוביל אותי לביל גייטס⁽³⁾, שהצהיר כי מטרתו היא לשים קץ לנייר ולספרים. הוא
 40 טען שצגי מחשב יכולים להחליף נייר בכל השימושים שלו. הוא גם התעקש שהמחשבים
 תופסים פחות מקום ויש להם יתרון אקולוגי – הפסקת כריתת היערות. אנשים ימשיכו
 לקרוא, הבטיח גייטס, אבל הם יקראו מצגי מחשב.

אני חולק על דבריו של גייטס. אני מודע היטב למהפכה האדירה שחולל האינטרנט
 בתחום התקשורת והגישה למידע, אבל הקריאה במחשב אינה יכולה להחליף קריאת
 45 ספרות יפה. קריאה מצג המחשב אינה יכולה למזג את החלומות והתענוגות שבמילים
 עם תחושת האינטימיות, הריכוז והבידוד הרוחני שנוצרים בשעת קריאת ספר. אני למשל
 נהנה לגלוש ברשת, ואף על פי כן לעולם לא אקרא במחשב שיר או רומן.

יש סיבה נוספת להקצות לספרות מקום חשוב בחייהן של אומות. בלעדיה החשיבה
 הביקורתית, שהיא המנוע העיקרי לשינויים היסטוריים והמגן הטוב ביותר על החירות,
 50 תספוג אבדה שאין לה תקנה. מן הספרות לעיתים אנו מקבלים תזכורת שהעולם רע, אולם
 גם שאפשר לתקנו ולעשותו דומה יותר לעולמות שהדמיון שלנו ושפתנו מסוגלים
 ליצור. חברה חופשית ודמוקרטית זקוקה לאזרחים אחראיים וביקורתיים המודעים
 לצורך לבחון דרך קבע את העולם שאנו חיים בו ולשנותו, והדרך הטובה ביותר לעורר
 אינחת מהקיים היא קריאתה של ספרות טובה.

בעולם ללא ספרות, בעולם חסר תרבות, ברברי, נטול רגישות ועילג, בחלום הבלהות
 55 הזה שאני מסרטט – התכונות העיקריות יהיו קונפורמיות⁽⁴⁾ וכניעה של המין האנושי
 כולו לכוח.

אם רצוננו להימנע מהידלדלות הדמיון שלנו, מהיעלמותה של האינחת שלא
 תסולא בפז, שמחדדת את הרגישות שלנו ומלמדת אותנו לדבר ברהיטות ובנחישות,
 60 אם רצוננו להימנע מהיחלשות החופש שלנו, כי אז עלינו לפעול. נכון יותר, עלינו לקרוא.

(3) ביל גייטס הוא יזם, איל הון, סופר ונדבן אמריקני. בשנת 1975 ייסדו גייטס ופול אלן את מיקרוסופט, שנהפכה
 לחברת התוכנה הגדולה בעולם.

(4) קונפורמיות (בעברית: תלמימות) – הליכה בתלם, התנהגות לפי המוסכמות ולפי המנהגים הרווחים בחברה הסובבת.

לא בבית ספרנו

מאת רענן שקד⁽¹⁾

השבוע קרה לי משהו שכבר לא קורה: קראתי שני שלישים של ספר, ונראה לי שאסיים לקרוא אותו. איני זוכר מתי בפעם האחרונה זה קרה. מתי הצלחתי לקרוא ספר עד הסוף – עזבו את הסוף – עד האמצע. השליש.

העניין הוא שכבר שנה איני מצליח לקרוא כלום. הדבר האחרון שקראתי לעומק היה העלון המצורף לטיפות העיניים, אבל בכל מה שקשור לספרים, יש בעיה. 5

בהתחלה האמנתי שהבעיה היא בספרים; הם מגיעים מהיצרן מקולקלים. הספרים כיום, אמרתי לעצמי בטון של זקן נרגן, פשוט אינם מתאמצים מספיק כדי לגרום לי לקרוא אותם. אפילו הספר "אף אחד לא עוזב את פאלו אלטו" – ספר שמבטיח לך מראש שאף אחד לא עוזב! – גרם לי לעזוב אותו די מהר.

לא שלא היה לי מעניין: היה, נגיד, שלישי מעניין. לא מרגש, מצחיק, מסעיר או מייאש כמו הציוצים בטוויטר, אבל עדיין בסדר. התאמצתי להחזיק מעמד כשקראתי את הספר. אמרתי לעצמי: עוד מאמץ קטן ואתה תישאב פנימה, אבל לא הצלחתי. 10

בסופו של דבר התייאשתי סופית מהז'אנר הזה של – הייתי אומר – ספרים; חודשים ניסיתי "ספרי טיסה" קלים וספרי מופת כבדים. דבר לא עזר. נשרתי בכל פעם, מנסה להבין איפה הבעיה. למה הקסם הישן פשוט אינו עובד יותר. 15

ואני לא לבד בזה: הלשכה האמריקנית לסטטיסטיקה דיווחה על ירידה ניכרת במספר הקוראים ביבשת, ולמעשה רק 19 אחוז מהאמריקנים דיווחו שהם קוראים בשעות הפנאי; השאר מצויים ב"נטפליקס"⁽²⁾, והזמן שמוקדש לנטפליקס גבוה פי עשרה מהזמן שמוקדש לקריאה.

אף על פי כן כולנו קוראים המון בכל יום, בעיקר ברשתות החברתיות – המקום שבו לא צריך להגיע לסוף כי אין סוף, יש רק גלילה התמכרותית נואשת. וטראו: אפילו פייסבוק הזקנה והצולעת מביסה עכשיו בקלות כל ספר, וגם את הסיכוי הטוב ביותר שלי – וספרים תמיד היו הסיכוי הטוב ביותר שלי – לאסקפיזם⁽³⁾ אמיתי. הרי פייסבוק היא ההפך מאסקפיזם: היא כאן ועכשיו, היא עצבנית ואלימה. 20

והאסקפיזם פשוט ברח. התקפל והלך מפה. נכון, גם הסדרה "אמילי בפרויז"⁽⁴⁾ היא אסקפיזם, אבל עזבו; אם נשאבתם פעם לחיים המקבילים שספר ממש טוב מאפשר, חוויתם אסקפיזם כמו שאסקפיזם תוכנן להיות, ורציתם עוד. עד שכבר לא. עד שספרים פשוט הפסיקו לעבוד. 25

* מעובד על פי שקד, ר' (נובמבר 2020). לא בבית ספרנו. **ידיעות אחרונות.**

(1) רענן שקד הוא עורך, עיתונאי, תסריטאי וסופר.

(2) נטפליקס – חברה אמריקנית לשירותי צפייה ישירה בסרטים, בסדרות ובתוכניות טלוויזיה.

(3) אֶסְקֵפִיזְם (בעברית בוך־חנות) – הסחת דעת נפשית באמצעים שונים, כגון בידור וביילוי, במטרה להימנע ממצבי לחץ וחוסר נעימות בחיי היום-יום.

(4) "אמילי בפרויז" – סדרה המשודרת בנטפליקס.

- לא יודע למה. אני יכול להאשים משהו כללי כמו הפרעת הקשב הנוכחית של כולנו, אבל זה לא פותר שום דבר. 30
- אבל ערב אחד, לפני שבוע, תפסתי ספר ישן – "סטונר" מאת ג'ון ויליאמס – ואמרתי: ניתן צ'אנס. והספר הזה עשה את הדבר הזה שכבר הפסיק לקרות – הוא שאב אותי. אני לגמרי שם עכשיו. אף על פי שאני שוכב במיטה בתל אביב ולידי עֶרְמַת ספרים שלעולם לא אקרא, אני קופץ עם סטונר למאהבת הרגישה שלו, סטודנטית מהחוג לספרות, שכנראה לא תציל את חייו אבל תעניק להם ערך מחודש. 35
- אל תפריעו לי. לכו לטוויטר שלכם. תכף מצטרף. חייב לגמור את הספר הזה. חייב להאמין שאחריו יבוא עוד אחד. שהאסקפיזם שלי יחזור. לאן כבר יש לו ללכת.

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות

מועד הבחינה: חורף נבצרים, תשפ"א, 2021

מספר השאלון: 11282

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון	—	הבנת הנקרא	—	60	נקודות
פרק שני	—	הבעה בכתב	—	40	נקודות
			—	100	נקודות
			סך הכול		

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הנראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

פרק ראשון – הבנת הנקרא (60 נקודות)

קרא את שני המאמרים שלפניך ואת הטקסט שבמסגרת, וענה על כל השאלות 1-9.

מאמר 1

שתי עמדות בנוגע לתו התקן החברתי

מאת שמולי בינג⁽¹⁾

מהו "תו התקן החברתי"?

עובדים רבים נופלים קורבן למעסיקים הפוגעים בכבודם, במעמדם או בשכרם. כמו כן יש פגיעה קשה ומתמשכת באנשים בעלי מוגבלויות שמקומות רבים לא נגישים להם. בשל מצב זה הקמנו את עמותת "במעגלי צדק", המפיצה "תו תקן חברתי" למעסיקים במקומות שונים.

התו החברתי מוצע לבתי קפה, למסעדות ולאולמות אירועים. כדי שבעל עסק יקבל את התו, עליו לעמוד בכמה דרישות בסיסיות הנוגעות לזכויות עובדים, דוגמת תשלום שכר מינימום, החזרי נסיעות וביטוח, וכן בדרישות הנוגעות לנגישות לבעלי מוגבלויות.

עד עתה הופעל הפרויקט בירושלים, ולאחרונה הוא הגיע גם למרכז הארץ. אנו קוראים לציבור הרחב לדרוש ממעסיקים להציג את "תו התקן החברתי" במקום בולט, שיהיה אות להבטחת זכויות העובדים והנכים בבתי עסק אלה. הציבור מתבקש לרכוש סחורות ושירותים אך ורק בבתי עסק המציגים את התו החברתי.

צדק זה בידיים שלנו!

התו החברתי מחולק ביזמות עמותת "מעגלי צדק".

פעמים רבות כשאנו מדברים על "תו התקן החברתי" (ראה מסגרת), שואלים אותי: "האם הבעיה באמת קיימת? האם באמת כל כך הרבה אנשים אינם מקבלים ולו את שכר המינימום?"

5 כדי לעמוד על היקף הבעיה נביא כמה נתונים: במחקר של בנק ישראל נמצא שיותר ממחצית ממספר המעסיקים שנבדקו, חויבו לשלם לעובדיהם הפרשי שכר; בדוח מבקר המדינה נכתב: "שיעור העובדים במשק, שזכויותיהם על פי חוק שכר מינימום הופרו, נאמד בכ-61%". נתונים אלה מלמדים שלפנינו תופעה שאי אפשר להתעלם ממנה, ועלינו לפעול לתיקונה.

15 אפשר לשאול: "ואם אומנם מעסיקים כה רבים עוברים על החוק, מדוע זוהי אחריותו של הציבור הרחב לפעול נגדם?" טענה זו נכונה בבסיסה – המדינה היא שצריכה להיות אחראית לזכויותיהם של אותם עובדים, אך מה נעשה שהמצב בישראל כיום אינו מאפשר לתלות תקוות בסיוע מהמדינה? דווקא המדינה היא מן המעסיקים הגדולים ביותר של עובדי חברות קבלן, ולפי מחקרים 20 שונים, עובדים אלה הם הקבוצה שזכויותיה נפגעות תדיר. אין ספק, עצם הצורך בפרויקט התו

* מעובד על פי "והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים" – שתי עמדות בנוגע לתו התקן החברתי. דעות, גיליון 24, דצמבר 2005, עמ' 4.

(1) שמולי בינג הוא ממייסדי עמותת "במעגלי צדק".

לא לכתוב באזור זה

לא לכתוב في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

החברתי הוא תעודת עניות למדינת ישראל ולמוסדותיה. אין זה מתפקידם של האזרחים לאכוף על המעסיקים לשמור על זכויות עובדיהם. אולם כבני אדם אין אנו פטורים מלנסות לשנות את המצב; להפך. אם המדינה אינה מסוגלת – וכנראה בעיקר אינה רוצה – לעסוק בנושא, עלינו לפעול. הדרך היחידה לעשות זאת היא לחולל שינוי שיצמח מלמטה: לא חוק ואכיפה (שכבר קיימים, יש לציין) שיונחתו על ראשי המעסיקים, כי אם מחאה אזרחית מתמשכת של הציבור כולו, מחאה שתופנה נגד כל הפוגע בעובדים ובנכים.

25

המחאה פשוטה יחסית והיא פוגעת במקום כואב – בכיס. מי שאינו יודע לתת לעובדים ולמוגבלים את הכבוד המגיע להם, אינו ראוי לכבוד, וודאי שלא לכסף, מאיתנו – ציבור האזרחים. כלומר, מטרת "תו התקן החברתי" היא זו: הטלת אחריות לא רק על המעסיקים, כי אם גם על הלקוחות. זהו שינוי תודעה אזרחי: יצירת מצב שבו אדם הנהנה מבית קפה שבו העובדים אינם מקבלים שכר מינימום, הוא שותף לדבר עבירה; אדם הרוקד באולם שמחות שבו אין נגישות לנכים, הוא שותף לדבר עבירה; אדם הקונה בחנות שבה העובדים אינם זוכים לימי מנוחה, הוא שותף לדבר עבירה. עד שהתחלנו בפרויקט התו החברתי, יכלו אנשים להסתתר מאחורי הטיעון המוכר והעצל של "לא ראיתי, לא שמעתי, לא ידעתי". אך עתה אנו מעמידים לפניהם מִרְאָה: בית העסק הזה מנצל, האולם הזה עושק, ובעלי חנות זו מלינים שכר. ואם אינכם רוצים להיות חלק מאותו תהליך של ניצול, הרי שמעתה תוכלו להפסיק לקנות במקומות אלה.

35

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

מאמר 2
שתי עמדות בנוגע לתו התקן החברתי

 מאת יעל לוי⁽²⁾

הרוצה לומר דבר ביקורת על פעילותם של אנשי "במעגלי צדק" מוצא את עצמו בין הפטיש לסדן. מצד אחד, מדובר בחבורת מתנדבים שפתחו ביוזמה ברוכה ועושים בה בדרכם מלאכת קודש, ואיך אפשר לומר עליהם דבר אחר מלבד "יישר כוח"? מן הצד האחר, נכונותם, תושייתם, ערכיותם ומחויבותם אינן הופכות את תכלית הפעילות לנכונה בהכרח. לכן, ודווקא מתוך רצון כן לראות בהצלחתם, אין מנוס מלהצביע על הבעייתיות הכרוכה בפעילותם. הכוונה היא להירתמות פעילי העמותה, שלא במתכוון, לערעור שלטון החוק בישראל ולזלזול ברשויות.

המאבק של יוזמי פרויקט "התו החברתי" מתמקד בתחומים אחדים: הבטחת שכר מינימום לעובדים, הסדרת נגישות לנכים, הגבלת גיל העובדים, מתן ימי מנוחה ותשלום עבור שעות עבודה נוספות. אין ספק שכל התחומים האלה הכרחיים לקיומה של חברה בריאה, מתוקנת וצודקת, והמאבק עליהם ראוי. אלא מה? יש גוף שתפקידו להסדיר את הדברים הללו – כנסת ישראל. והכנסת אף עשתה זאת. ספר החוקים הישראלי מגדיר את הנושאים הללו ומסדיר אותם בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כפי שאפשר לראות להלן.

בחוק "שכר מינימום" משנת תשמ"ז נכתב כך:

"עובד שמלאו לו 18 שנים המועסק במשרה מלאה, כנהוג במקום עבודתו, זכאי לקבל ממעבידו שכר עבודה שלא יפחת משכר המינימום".

בחוק "שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות" נכתב כך:

"מי שעיסוקו במתן שירות ציבורי, בהפעלת מקום ציבורי או בהספקת מוצר, לא יפלה אדם מחמת מוגבלותו".

בהמשך מוסדרת הענישה לעוברים על חוקים אלה – החל בקנסות וכלה במאסרים בפועל. האכיפה מוטלת על פקחים, ובמידת הצורך על משטרת ישראל. אך למרבה הצער, האכיפה בפועל של חוקים אלה רופפת ואף לא קיימת. אנשי "במעגלי צדק", ביוזמתם למיסוד "תו התקן החברתי", אומרים בעצם קבל עם ועדה: לא זו בלבד שהרשויות אינן אוכפות את החוקים, אנו גם לא מאמינים שהן עתידות לעשות זאת. לכן אין לנו מנוס אלא "לקחת את החוק לידיים". "תו התקן החברתי" הוא ניסיון לסלול "כביש עוקף חוק", שבו האזרחים יפעילו את כוח הקנייה שלהם, וכך ייהפכו לרשות אכיפה חלופית.

* מעובד על פי "והתויות תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים" – שתי עמדות בנוגע לתו התקן החברתי. דעות, גיליון 24, דצמבר 2005, עמ' 5.

(2) יעל לוי הייתה מתנדבת בעמותת "שכן טוב", המסייעת למשפחות נזקקות.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

לכאורה, אנשי העמותה מנסים להקים מעין אוטופיה: האזרחים, מטבע היותם בני אדם ישרים והגונים, לא יזדקקו עוד לחוק היבש שידאג לחלשים בחברה, אלא יעשו זאת מיוזמתם. אולם בהכירנו את הטבע האנושי בכלל ואת החברה הישראלית בפרט, עלינו להיות מציאותיים יותר: מצד אחד, רק מתי מעט יפסיקו ללכת לבתי קפה, לאולמות שמחה או לחנויות שאין להם תו התקן החברתי; ומצד אחר, המדינה "תרגיש" שמישהו כבר דואג לעובדים החלשים, ולכן תתנער מאחריותה לדאוג לרווחתם. הנפגעים בסופו של דבר יהיו (כרגיל) העובדים והמוגבלים.

האם מטרת דברים אלו היא לרפות את ידיהם של אנשי "במעגלי צדק"? ההפך הוא הנכון. פעילותם ההולכת וגדלה ויכולתם לגייס בני נוער אידיאליסטים ומחויבים למצב החברתי הן ברכה לחברה הישראלית. צריך רק להפנות פעילות זו לאפיקים הנכונים. יש להשקיע את מרב המאמצים דווקא במאבק נגד הרשויות ולא בהתעלמות מהן. במסגרת מאבק זה צריכים אנשי "במעגלי צדק" לדרוש הגדלה של מספר הפקחים שיאכפו את החוק ונקיטת יד קשה נגד העוברים על החוק. בדרך זו יישא המאבק פרי כפול: הוא יסייע לעובדים ולמוגבלים לקבל את זכויותיהם הבסיסיות, וכן יסייע לשיקום מעמדו המתערער של שלטון החוק.

30

35

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

השאלות

ענה על כל השאלות 1-9.

הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

ענה על השאלות 1-2 על פי הקטע "מהו תו התקן החברתי?" (בעמוד 4, במסגרת).

1. מי זכאי לקבל את "תו התקן החברתי"? הקף את התשובה הנכונה. (4 נקודות)

א. תו התקן החברתי נועד בעיקר לבתי עסק בירושלים וסביבותיה.

ב. תו התקן החברתי נועד לבתי עסק המגינים על זכויות העובדים והמוגבלים.

ג. כל מוסד זכאי לקבל את תו התקן החברתי תמורת תשלום סמלי.

ד. מעסיקים יכולים לקבל את תו התקן החברתי באינטרנט בלבד.

2. מעל התווית "התו החברתי" שבעמוד 4 כתוב: "צדק זה בידיים שלנו!"; מתחת לתווית כתוב:

"לקנות ולשנות".

הסבר מה מאפיין ניסוחים אלה מבחינה רטורית, ובמה הוא משרת את המטרה של עמותת

"במעגלי צדק". (6 נקודות)

3. על פי מאמר 1, מדוע יש צורך ב"תו התקן החברתי"? (6 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

4. על פי מאמר 2, האם אפשר להסיק כי הכותבת, יעל לוי, אינה מתנגדת לרעיון שעמותת "במעגלי צדק" מייצגת, אלא לדרכ פעולתה? נמק את תשובתך. (6 נקודות)

لا تكتب في هذه المنطقة

5. כותבי המאמרים דנים בדרך הנכונה לפתור את אותה בעיה חברתית.
א. ציין את הפתרון שכל אחד מן הכותבים מציע (סך הכול – שני פתרונות). (8 נקודות)

- ב. כתוב נימוק אחד שמביא כל אחד מן הכותבים לפתרון שהוא מציע (סך הכול – שני נימוקים). (8 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

6. איזה מן המאמרים משכנע יותר, לדעתך? בסס את דבריך על התוכן ועל האמצעים הרטוריים במאמר. (8 נקודות)

7. הסבר שניים מן הביטויים שלפניך. (6 נקודות)

- "תעודת עניות" (מאמר 1, שורה 23)
- "בין הפטיש לסדן" (מאמר 2, שורה 1)
- "קבל עם ועדה" (מאמר 2, שורה 22)

8. לפניך משפט ממאמר 1 ובו מודגש ביטוי: "אך מה נעשה שהמצב בישראל כיום אינו מאפשר לתלות תקוות בסיוע מהמדינה?" (שורות 17-19)

הקף את הביטוי שמשמעותו דומה למשמעות הביטוי "תלה תקווה ב...". (4 נקודות)

א. נתלה באילן גבוה

ב. נשא אליו את עיניו

ג. נשא פניו אליו

ד. אבדה תקוותו

9. לפניך משפט ממאמר 1 ובו מודגשת מילה: "עובדים אלה הם הקבוצה שזכויותיה נפגעות תדיר" (שורות 21-22).

הקף את המילה שמשמעותה זהה למשמעות המילה "תדיר". (4 נקודות)

א. לעיתים נדירות

ב. באופן מיוחד

ג. מפעם לפעם

ד. לעיתים קרובות

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

פרק שני – הבעה בכתב (40 נקודות)

בחר באחד מן הנושאים 10-11, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-300 מילים לפי ההוראות. תוכל לכתוב טיוטה בעמודים 13-14.

10. ערך השוויון בחברה הישראלית כיום

יש הטוענים שעוד בימים שלפני קום המדינה חתרה החברה בארץ ליצירת חברה שוויונית, שאין בה חלוקה למעמדות. כתוב מאמר **טיעון**, ובו **הבע** את דעתך על חשיבותו של ערך השוויון בחברה הישראלית כיום, **נמק** את דבריך, והבא דוגמאות מתחומים שונים.

או

11. תופעת ה"דוגריות"

תופעת ה"דוגריות" – דיבור ישיר וגלוי בלי מילות נימוס ובלי חנופה – מאפיינת את החברה הישראלית. יש הטוענים שבתופעה זו רב השלילי על החיובי, וכי המחיר שהפרט והחברה בישראל משלמים על תופעה זו הוא גבוה. כתוב מאמר **טיעון**, ובו **הבע** את דעתך על טענה זו, **נמק** את דבריך, והבא דוגמאות מתחומים שונים.

لا تكتب في هذه المنطقة

لا לכתוב באזור זה

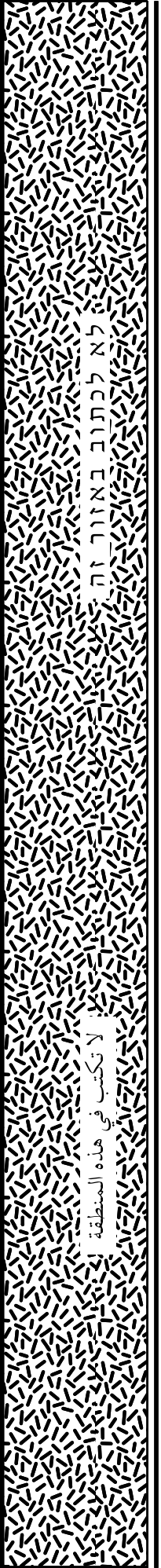
עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

Lined writing area with horizontal lines for text entry.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד חורף נבצרים, תשפ"א, 2021, מס' 11282

טיוטה

Lined writing area for the draft response.

